وەزارەتی كشتوكاڵ و سەرچاوەكانی ئاو

ژمارە ٤٠٠ لە ٢٠١٥/١/١٨

پاڵپشت بەو دەسەڵاتەی پێماندراوە لە ماددەی (٥) بڕگە (٣)ی یاسای وەزارەتی كشتوكاڵ و سەرچاوەكانی ئاو ژمارە (٦)ی ساڵی ٢٠١٠ بڕیارماندا بە دەركردنی ئەم ڕێنماییەی خوارەوە:-

ڕێنمایی ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠١٥

ڕێنمایی تایبەت بە هەڵكەندنی بیری ئاو لە هەرێمی كوردستان - عێراق

ماددەی (١) :-

ئەو زاراوانەی دادێن ، ئەو مانایانە دەگەیەنن كە بەرامبەریان دیاری كراوە .

یەكەم : وەزارەت : وەزارەتی كشتوكاڵ و سەرچاوەكانی ئاو.

دووەم : وەزیر: وەزیری كشتوكاڵ و سەرچاوەكانی ئاو.

سێیەم : بەڕێوەبەرایەتی گشتی : بەڕێوەبەرایەتی گشتی سەرچاوەكانی ئاو .

چوارەم : بیر هەڵكەن : بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی پارێزگاكانی هەرێمی كوردستان و نووسینگە و كۆمپانیاكانی كەرتی تایبەت كە تایبەتمەندن بەكاری هەڵكەندن و تێست .

پێنجەم: لایەنی سوودمەند: هاووڵاتی یان جووتیار یان كەسی (مەعنەوی) كەبیری ئاوی بۆ هەڵدەكەندرێت .

شەشەم : بیری ئاو: ئەو بیرەیە كە بڕ و جۆرێك ئاو بەرهەم دەهێنێت .

حەوتەم : جۆرەكانی بیر:

بیری ڕووكەش: ئەو بیرانەن كە بە ئامێری هەڵكەندنی بیر هەڵناكەندرێن .

بیری قووڵ: ئەو بیرانەن كە بە ئامێری بیر هەڵكەندن هەڵدەكەندرێن .

پێناسەی بیر:-

أ- بیری هەڵقووڵاو (ئیرتوازی) ئەو بیرانە دەگرێتەوە كە ئاوەكانیان بەشێوەیەكی ئاسایی هەڵدەقولێت .

ب-بیری گشتی : ئەو بیرانە دەگرێتەوە كە لەسەر داوای لایەنی فەرمی بۆ پڕۆژە گشتیەكان بە مەبەستی سوودی گشتی هەڵدەكەندرێن .

ج- بیری كەرتی تایبەت: ئەو بیرانە دەگرێتەوە كە لەسەر داوای كەرتی تایبەت هەڵدەكەندرێن بۆ سوودی پڕۆژەكانی ئەم كەرتە.

د- بیری ئەزموونی: ئەو بیرانەن كە بۆ مەبەستی زانستی و توێژینەوە هەڵدەكەندرێن .

ه- بیری سەركەوتوو : ئەو بیرانە دەگرێتەوە كە بەرهەم و جۆری ئاوەكەیان لەگەڵ مەبەست و ئامانجی هەڵكەندنەكەی و پێوەری زانستی و ستاندەرەكاندا دەگونجێت .

و- بیری سەرنەکەوتوو:

١- لە ڕووی هایدرۆجیۆلۆجی و هایدرۆکیمیاوییەوە ئەو بیرانە دەگرێتەوە کە بەرهەم و جۆری ئاوەکەیان لەگەڵ پێداویستی پڕۆژە و مەبەست و ئامانجی هەڵکەندنەکەیان و پێوەری زانستی و ستاندەرەکاندا ناگونجێت .

٢- لە ڕووی تەکنیکییەوە ئەو بیرانە دەگرێتەوە کە بە هۆی گرفتێکی تەکنیکی سەرکەوتوو نابن وەك (خواری بیر, پچڕانی بۆڕی ناوپۆش ، پچڕانی بۆڕی هەڵکەندن ....هتد) .

٣- بۆ بەڕێوەبەرایەتییەکانی ئاوی ژێر زەوی ڕێژەی بیری سەرنەکەوتوو لە ڕووی هایدرۆجیۆلۆجی و هایدرۆکیمیاوییەوە ڕێگەپێدراوە تا (١٠%) وە لە ڕووی تەکنیکییەوە تا (٣%) زیاتر نەبێت .

مـاددەی (٢) :-

دووری نێوان دوو بیر :

دووری نێوان دوو بیر دیاری دەکرێت بە ڕەچاو کردنی جۆری چینی ئاو هەڵگر و ڕاپۆرتی جیۆلۆجی ئەوشوێنەی کە بیرەکەی تێدا هەڵدەکەندرێت بەم شێوەیە:

دووری نێوان بیرەکان لە ناوچەی شاخاوی پێویستە لە (٢٥٠) مەتر کەمتر نەبێ بۆ پارێزگاکانی هەرێم و ئیدارە سەربەخۆکان.

دووری نێوان بیرەکان لە پێکهاتەی دەنکۆڵەییدا .

أ- پارێزگای هەولێر :

حەوزی سەروو (باکوور) :- پێویستە دووری نێوان دوو بیر (٤٥٠) مەتر بێت .

حەوزی ناوەراست :- پێویستە لە (٦٠٠) مەتر کەمتر نەبێت .

حەوزی خواروو (باشوور) : پێویستە دووری نێوان دوو بیر (٥٥٠) مەتر بێت .

حەوزی دیبەگە و مەخمور : پێویستە دووری نێوان دوو بیر (٤٠٠) مەتر بێت .

ب- پارێزگای سلێمانی : پێویستە لە (٤٥٠) مەتر کەمتر نەبێت .

ج - پارێزگای دهۆك :

١- لە دەشتی سێمێل و زاخۆ و شێخاندا پێویستە لە (٥٠٠) مەتر کەمتر نەبێت.

٢- لە دەشتی ئاکرێ پێویستە لە (٦٠٠) مەتر کەمتر نەبێت .

د- ئیدارە سەربەخۆکانی گەرمیان و ڕاپەڕین : پێویستە لە (٤٥٠) مەتر کەمتر نەبێت .

ه- بیرەکانی سوودی گشتی (نفع عام) کە بۆ شارو شارۆچکەو گوندەکان بە مەبەستی دابین کردنی ئاوی خواردنەوە هەڵدەکەندرێن یان بۆ پڕۆژەی ستراتیجی ماددەی (٢) نایانگرێتەوە بەمەرجێك کاریگەری نەرێنی نەبێت لەسەر بڕو ئاستی ئاوی ژێر زەوی .

سوودی گشتی (نفع عام) : واتە لایەنی پەیوەنداری فەرمی (حكومی) .

و- ئەو زەویانەی كە ڕووبەریان بە پێی ماددەی (٧)ی خاڵی (٢)ـە بەڵام ماددەی (٢)ی دووری نایانگرێتەوە لەگەڵ بیرەكانی دەوروبەر لە لایەن لیژنەیەكی پسپۆر كەشفی بۆدەكرێت پاش دڵنیا بوون لەوەی كە پرۆژەیەكی كشتوكاڵی گرنگی لەسەر ئەنجام دەدرێت موڵەتی بیری پێ دەدرێت .

مـاددەی (٣) :-

دووری شوێنی بیرەكان لە كانی و كارێزەكان :

بە هیچ جۆرێك ڕێگە بە هەڵكەندنی بیر لە نزیك كانی و كارێزەكان نادرێت ، پێویستە شوێنی بیرەكە بە لایەنی كەمەوە (٥٠٠) مەتر لەو سەرچاوانەی ئاو دوور بخرێتەوە ، وە لەكاتی هەبوونی كانی ووشك بوو دەبێت شوێنی بیر هەمان دووری (٥٠٠)م بێت .

مـاددەی (٤) :-

مۆڵەتی هەڵكەندنی بیری كشتوكاڵی كاتێك دەدرێت كە هیچ بوارێك بۆ سوود وەرگرتن لە بەكارهێنانی ئاوی سەر زەوی نەبێت ، ئەمەش لە ڕێگای وەرگرتنی پشتگیرییەك لە بەڕێوبەرایەتی ئاودێری .

مـاددەی (٥) :-

ڕێنمایی هەڵكەندنی بیری گشتی (ئاوی خواردنەوە ، كشتوكاڵ ، پیشەسازی ....هیتر) :

١- داواكاری لایەنی سوودمەند لە ڕێگای یەكەی كارگێڕی ڕەوانەی بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی دەكرێت .

٢- كەشف كردنی شوێنی بیرەكە لە لایەن لیژنەیەك لە بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی و لایەنی سوودمەند و یەكەی ئیداری بۆ دیاری كردنی ژمارەی كەسانی سوودمەند و ئامادە كردنی ڕاپۆرتێكی جیۆلۆجی .

٣- ناردنی ڕاپۆرتی ئەو لیژنەیە بۆ بەڕێوەبەرایەتی گشتی بە مەبەستی وەرگرتنی ڕەزامەندی .

٤- دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی و مۆڵەت لە بەڕێوبەرایەتی گشتی, ڕێگە بەلایەنی داواكار دەدرێت بۆ هەڵكەندنی بیرەكەی .

٥- لە سنووری (محرمات)ی گوند و دێهاتەكان بیر هەڵكەندن تەنها بۆ ئاوی خواردنەوە و سوودی گشتی دەبێت بەڕەچاوكردنی حوكمەكانی ماددەی (٣) .

مـــاددەی (٦) :-

ڕێنمایی هەڵکەندنی بیر بۆ کەرتی تایبەت :

١- داواکاری سوودمەند لە ڕێگای یەکەی کارگێڕی ڕەوانەی بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی دەکرێت .

٢- کەشف کردنی شوێنی بیرەکە لە لایەن لیژنەیەك لە بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی و ئامادەکردنی ڕاپۆرتێکی جیۆلۆجی .

٣- ناردنی ڕاپۆرتی ئەو لیژنەیە بۆ بەڕێوەبەرایەتی گشتی بە مەبەستی وەرگرتنی ڕەزامەندنی .

٤- دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی و مۆڵەت لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی ڕێدەدرێت بە لایەنی داواکار بۆ هەڵکەندنی بیرەکەی .

٥- مۆڵەتی بیر هەڵکەندن نادرێت بە وێستگەی سووتەمەنی و غەسل و کارگەی بچوك و بینای بازرگانی و کۆگای کەرتی تایبەت و کارگەکانی چەو و لم و پرۆژەکانی ئاوی کانزایی و هاوشێوەکانیان .

٦- بە هیچ جۆرێك ڕێگە بە فرۆشتنی ئاوی ژێر زەوی و دانانی (شەمعە) لە سەر بیری کەرتی تایبەت نادرێت بەڵێننامەش لەلای دادنووس لە خاوەن بیر وەردەگیرێت ، بە پێچەوانەوە مۆڵەتی بیرەکەی لیٚ وەردەگیرێتەوە و بیرەکەی پڕ دەکرێتەوە .

مـــاددەی (٧) :-

ڕێنمایی هەڵکەندنی بیری کشتوکاڵی :

١- جووتیار داواکارییەك لە ڕێگای یەکەی کارگێڕی پێشکەش دەکات و لە ڕێگەی لقی کشتوکاڵی ناوچەکە بەرزدەکرێتەوە بۆ بەڕێوەبەرایەتی گشتی کشتوکاڵی پارێزگا و دوای وردبینی لە هەبوونی مەرجی یاسایی لەزەوییەکە بەپێی یاسا کارپێکراوەکانی زەوی کشتوکاڵی ڕەوانەی بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی دەکرێت .

٢- ڕووبەری زەوییەکەی لە (١٠) دۆنم کەمتر نەبێت لە ناوچەی شاخاوی لە پارێزگای هەولێر, دهۆك و ئیدارە سەربەخۆکان وە (٥) دۆنم لە پارێزگای سلێمانی هەروەها (٢٠) دۆنم لە ناوچەی دەشتایی هەر سیٚ پارێزگاکە و ئیدارە سەربەخۆکان .

٣- بۆ زەوی کشتوکاڵی مۆڵەتی بیرێك دەدرێت بە چەند پارچە زەوییەك کە بەسەریەکەوە بن وە پێکەوە ڕووبەرییان بەپێی خاڵی (٢)ی ئەم ماددەیە بێت وە دووری لەگەڵ بیرەکانی دەوروبەری بەپێی ماددەی (٢)ی ڕێنماییەکان بیٚ .

٤- بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی نووسراو بۆ چەند فەرمانگەیەکی پەیوەندیدار دەکات بە مەبەستی وەرگرتنی لاری نەبوونیان ، پێویستە لەلایەن ئەوفەرمانگانەوە به نووسراو وەڵام بدرێتەوە ,کە ئەم فەرمانگانە دەگرێتەوە .

أ- بەڕێوەبەرایەتی ڕێگاو بان .

ب- بەڕێوەبەرایەتی شوێنەوار .

ج- بەڕوەبەرایەتی ژینگە .

د- بەڕێوەبەرایەتی دارستان و پاوان.

٥- دابین کردنی سیستەمی ئاودانی گونجاو لەلایەن سوودمەندەکە (خاوەن زەوییەکەوە) لەگەڵ هێنانی بەڵێن نامەیەك بۆ بەکارهێنانی لەدوای هەڵکەندنی بیرەکە ، شێوازی سیستەمەکەش لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی ئاودێری دیاری دەکرێت .

٦- بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی لیژنەیەك دەنێرێتە سەر زەوییەکە بە مەبەستی کەشف کردن و دیاری کردنی شوێنێکی گونجاو بۆ هەڵکەندی بیرەکە بە ئامێری (G.P.S) و سەبارەت بە دیاری کردنی قووڵی بیر بەپێی تایبەتمەندیی پێکهاتە و عەمباری ئاوی ژێر زەوی و ڕاپۆرتی لیژنەی کەشف دەبێت .

٧- لیژنەی ناوبراو ڕاپۆرتێك ئامادە دەکات و بە نووسراوێك بۆ بەڕێوەبەرایەتی گشتی دەینێرێت بە مەبەستی وەرگرتنی ڕەزامەندی بۆ پێدانی مۆڵەتی بیر هەڵکەندن بۆ جوتیاری داواکار .

٨- دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی بەڕێوەبەرایەتی گشتی لەسەر پێدانی مۆڵەتی هەڵکەندنی بیر بۆ جوتیارەکە ، بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی مۆڵەتی هەڵکەندنی بیر بە جوتیارەکە دەدات پاش واژوو کردنی گرێبەستێك لەگەڵ ئەو نووسینگە و کۆمپانیایانەی کە مۆڵەتی هەڵکەندنی بیریان لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی وەرگرتووە .

٩- پێویستە بیری مۆڵەت پێدراو لە ماوەی (٦) مانگدا هەڵبکەندرێت ، ئەگەر لەو ماوەیە زیاتر دواکەوت پێویستە لە لایەن لیژنەیەك لە بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی کەشفی نوێ بکرێت بەکۆنوس و نوسراوی نوێ .

١٠- دەبێت پێوەر (گێج) ئامێری ئاودێری نوێ لەسەر بیرەکە لە لایەن خاوەن بیرەوە دابنرێت وە تەنیا ئەو بڕە ئاوە دەربهێنێت کە بەپێی جۆری بەروبومی چێندراو کە لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی گشتی کشتوکاڵ و بەڕێوەبەرایەتی ئاودێری پارێزگا بۆی دیاری دەکرێت .

١١- لە کاتی هەڵکەندنی بیر لە حەوزی ئیرتیوازی وەك دەشتی (هەولێری سەروو ، شارەزوور ، ئاکرێ - بەردەڕەش) دا پێویستە بیر هەڵکەن ڕەچاوی ئەوە بکات کە چینە ئیرتوازییەکان هەڵنەکەنێت و ڕێنمایی فەرمانگە و جیۆلۆجی پسپۆر وەربگرێت بۆ بەربەست (حجز) کردنی چینەکانی سەرەوەو دانانی قوفل بۆ کۆنترۆڵ کردنی ئەو بیرەی کە ئیرتیوازی دەردەچێت ,ئەگەر لە ماوەی (١) یەك مانگ جێبەجێ نەکرێت مۆلەتەکەی هەڵدەوەشێندرێتەوە و بیرەکەشی پڕدەکرێتەوە.

١٢- دوای کەشف کردن ئەگەر داواکار لە ماوەی (٣) سێ مانگ بەبێ هۆ مۆڵەتەکەی تەواو نەکرد پێویستە مامەڵەی نوێ دەست پێبکاتەوە.

١٣- پاش هەڵکەندنی بیرەکە ئەگەر جووتیار بەپێی ڕێنماییەکانی پێدانی مۆڵەتی بیر پرۆژەکەی ئەنجام نەدا ئەوا بەڕێوەبەرایەتی گشتی کشتوکاڵی پارێزگاکان و ئیدارەکانی سەربەخۆ هەڵدەستن بە پڕکردنەوە و داخستنی بیرەکە .

١٤- پێش دەست بەکاربوونی هەڵکەندنی بیرەکە پێویستە جوتیار یان لایەنی سوودمەند بەڵێن نامە بدات دوای تەواوبوونی هەڵکەندنی بیرەکەی پێویستە کاری پشکنینی بیرەکە بکات ئینجا داوای مۆڵەتی کۆتایی بیر بکات وە بەپێچەوانەوە خۆی بەرپرسیاردەبێت .

مـاددەی (٨) :-

هەر داواکارییەك بۆ مۆڵەتی هەڵکەندنی بیری قووڵ یان هەر کێشەیەکی هونەری بیری هەڵکەندراوی کۆن کە لەماددەکانی ڕێنماییدا نەهاتبێت لیژنەی تایبەتی بۆ پێکبهێنرێت بە مەبەستی هەڵسەنگاندن و دراسە کردنی پاشان بڕیاری لەسەر بدرێت .

مـاددەی (٩) :-

مۆڵەت بە بیرێك نادرێت کە پێشتر بەبێ مۆڵەت هەڵکەندراوە .

مـاددەی (١٠):-

بەڕێوەبەرایەتی گشتی سەرپشکە لەوەی کە مۆڵەت پێدانی بیر لە هەر حەوزێك یان بەشە حەوزێك ڕابگرێت ئەگەر ئاستی ئاوی ژێر زەوی دابەزی بوو یان جۆر و بڕەکەی گۆڕابوو .

مـاددەی (١١):-

١- ئاو سامانێکی نەتەوەییە بۆیە بەڕێوەبەرایەتی گشتی سەرچاوەکانی ئاو سەرپشکە لەوەی مۆڵەتی هەر بیرێك نەدات وە یان مۆڵەتی بیرەکە هەڵبوەشێنێتەوە و بیرەکەش پڕ بکاتەوە لە پێناو بەرژەوەندی گشتی .

٢- ئاو مولَکی تایبەت نیە و خاوەن بیر بۆی نیە وەك خۆی ئارەزووی دەکات بەکاری بهێنێ بەلَکو بەکارهینانی بەپێی بەرژەوەندی گشتی دەبێت وە بەدەر نەبێت لە ڕێنماییەکان .

٣- ئەو پارچە زەویانەی کە مولَکن و هاوبەشن پێویستە لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کشتوکالَی پارێزگاکان و ئیدارە سەربەخۆکان یەکلابکرێنەوە بەوەرگرتنی بەلَێن نامەی ڕەزامەندبوونی هاوبەشەکان لەسەر هەلَکەندنی بیرەکە.

٤- فرۆشتنەوەی ئاوی بیری ئیرتوازی قەدەغەیە وە بەپێچەوانەوە خاوەن بیر لێپێچینەوەی لەگەلَ دەکرێت بە داخستنی بیرەکە و هەلَوەشاندنەوەی مۆلَەتەکەی .

مــاددەی (١٢):- مۆلَەتی نووسینگە وکۆمپانیای ئامێری بیر هەلَکەندن و تێستی بیر :

یەکەم: مۆلَەتی نووسینگە و کۆمپانیای ئامێری بیر هەلَکەندن

١- پێشکەش کردنی داواکارییەك لە بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی .

٢- پێویستە داواکار شارەزایی لەکاری بیر هەلَکەندن هەبێت یان ئەندازیارێکی پسپۆر یان تەکنیکارێکی شارەزا لەکاری هەلَکەندن کاری لەلا بکات .

٣- پێویستە داواکار جگە لە ئامێری بیر هەلَکەندن ئەم ئامێرانەشی هەبێت :

أ- ساوندەر (Sounder) .

ب- ئامێری (G.P.S) بۆ دیاری کردنی شوێنی بیر بە پێی هێلَەکانی پانی و درێژی کە پێشتر شوێنی بیرەکەی بۆ دیاری کراوە لەلایەن لیژنەی تایبەت بە دانانی شوێنی بیر ، هەروەها بەرزی شوێنی بیر لە ئاستی ڕووی دەریاوە .

ج- سندووقێك بۆ دانانی نمونەی پێکهاتەی جۆر بە جۆری جیۆلۆجی لەکاتی هەلَکەندنی بیرەکە دا .

د- ئۆتۆمبێلی تانکەر بۆ دابین کردنی ئاو .

هـ- کەرەڤانەی گەڕۆك .

٤- کەشف کردنی ئامێرەکانی داواکار لە لایەن لیژنەیەکی بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی و وردبین کردنی هەموو ئامێر و کەل و پەلەکانی .

٥- نووسینی ڕاپۆرتێك لە لایەن لیژنەکەوە و ناردنی بۆ بەرێوەبەرایەتی گشتی بۆ وەرگرتنی ڕەزامەندی, پاش دیراسە کردن و ڕاپۆرت نوسین لە لایەن لیژنەی تایبەت بە مۆلەت پێدانی نووسینگەکانی بیر هەلَکەندن و نووسینگەکانی تێستی بیر کە لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی و نوێنەرایەتی هەر سێ بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی (هەولێر، سلێمانی ، دهۆك) دیاری کراوە ، وە پەسەندکردنی لەلایەن بەڕێوەبەری گشتی .

٦- دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی بەڕێوەبەری گشتی ، مۆڵەتی نووسینگە بە لایەنی داواکار دەدرێت .

٧- پێویستە خاوەن نووسینگە سەرپەرشتیاری جیۆلۆجی هەبێت کە شارەزایی لە بواری بیر هەڵکەندن هەبێت کە کۆمەڵە یان سەندیکای جیۆلۆجییانی کوردستان پشتگیری بکات , لەکاتی جیا جیای بیر هەڵکەندندا سەردانی شوێنی بیرەکە بکات بە مەبەستی وەرگرتنی نموونەی پێکهاتەی جیۆلۆجی و دیاری کردنی قووڵی بیرەکە و دواتر دروست کردنی سکێچی بیرەکە .

٨- پێویستە نووسینگە کە هەموو ئەو مەرجە تەکنیکییانەی لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی دەردەچێت سەبارەت بە هەڵکەندنی بیر جێ بەجێ بکات .

٩- پێویستە نووسینگە لە دوای (١) مانگ لە تەواو بوونی کاری بیر هەڵکەندن و پشکنین ، هەموو زانیاریی جیۆلۆجی و هایدرۆجیۆلۆجی و شی کردنەوەی کیمیایی لەسەر بیرەکە پێشکەش بەبەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی بکات .

١٠- بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی پارێزگاکان سەرپشکە لەوەی هەر کاتێك بیەوێت کەشف و پشکنینی ئامێرەکانی بیر هەڵکەندن بکات بۆ دڵنیابوون لە توانا و کاری ئامێرەکان .

دووەم: مۆڵەتی نووسینگەی تێست بە کۆمپرێسەر :

١- پێشکەش کردنی داواکارییەك بە بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی .

٢- پێویستە داواکار شارەزایی لە کاری پشکنین و تێست کردندا هەبێت یان ئەندازیارێکی پسپۆر یان تەکنیکارێکی شارەزا کاری لە لا بکات .

٣- پێویستە داواکار جگە لە کۆمپرێسەر ، ئەم ئامێرانەشی هەبێت :

أ- ساوندەر (Sounder) .

ب-ئامێری (G.P.S) بۆ دیاری کردنی شوێنی بیرکە .

٤- کەشف کردنی ئامێرەکانی داواکار لە لایەن لیژنەیەکی بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی و وردبین کردنی هەموو ئامێر و کەل و پەلەکانی .

٥- نووسینی ڕاپۆرتێك لەلایەن لیژنەکەوە و ناردنی بۆ بەڕێوەبەرایەتی گشتی بۆ وەرگرتنی ڕەزامەندی ، پاش دیراسە کردن و ڕاپۆرت نووسین لەلایەن لیژنەی تایبەت بە مۆلەت پێدانی نووسینگەکانی بیر هەڵکەندن و نووسینگەکانی تێستی بیر، کە لە بەڕێوەبرایەتی گشتی و نوێنەرایەتی هەر سێ بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی (هەولێر، سلێمانی ، دهۆك) پێك هاتووە ،وە پەسەندکردنی لەلایەن بەڕێوەبەری گشتی .

٦- دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی بەڕێوەبەری گشتی ، مۆڵەتی نووسینگە بە لایەنی داواکار دەدرێت.
٧- پێویستە خاوەن نووسینگە سەرپەرشتیاری جیۆلۆجی هەبێت کە شارەزایی لە بواری تێست کردن هەبێت و پشتگیری کۆمەڵە یان سەندیکای جیۆلۆجی هەبێت وە سەردانی شوێنی بیرەکە بکات بە مەبەستی تێستی بیرەکە پاشان ئامادە کردنی فۆرمی تێستی بیرەکە .
٨- پێویستە نووسینگە هەموو ئەو مەرجە تەکنیکییانەی لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی دەردەچێت سەبارەت بە تێستی بیر جێبەجێی بکات .
٩- پێویستە نووسینگە دوای یەك مانگ لە تێست کردنی بیرەکە فۆرمی تێست پێشکەش بەبەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی بکات .
١٠- بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی سەرپشکە هەر کاتێك بیەوێت کەشف و پشکنینی ئامێرەکانی تێست و پەرەپێدانی نووسینگە بکات بۆ دڵنیابوون لە توانا و کاری ئامێرەکان .

سێیەم: مۆڵەتی نووسینگەی تێست بە ترومپا :

١- پێشکەش کردنی داواکارییەك بە بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی .
٢- پێویستە داواکار شارەزایی لە کاری پشکنین و تێست کردندا هەبێت یان ئەندازیارێکی پسپۆر یان تەکنیکارێکی شارەزا کاری لە لا بکات .
٣- پێویستە داواکار جگە لە ترومپا ئەم ئامێرانەشی هەبێت :
أ- ساوندەر (Sounder) .
ب- ئامێری (G.P.S) بۆ دیاری کردنی شوێنی بیرەکە
٤- کەشف کردنی ئامێرەکانی داواکار لە لایەن لیژنەیەکی بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی و وردبین کردنی هەموو ئامێر و کەل و پەلەکانی .
٥- نووسینی ڕاپۆرتێك لە لایەن لیژنەکەوە و ناردنی بۆ بەڕێوەبەرایەتی گشتی بۆ وەرگرتنی ڕەزامەندی ، پاش دیراسە کردن و ڕاپۆرت نووسین لە لایەن لیژنەی تایبەت بە مۆڵەت دانی نووسینگەکانی بیر هەڵکەندن و نووسینگەکانی تێستی بیر کە لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی و نوێنەرایەتی هەر سێ بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی (هەولێر،سلێمانی،دهۆك) دیاری کراوە , وە پەسەندکردنی لەلایەن بەڕێوەبەری گشتی .
٦- دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی بەڕێوەبەری گشتی مۆڵەتی نووسینگە بە لایەنی داواکار دەدرێت.

٧- پێویستە خاوەن نووسینگە سەرپەرشتیاری جیۆلۆجی هەبێت کە شارەزایی لە بواری تێست کردن هەبێت و پشتگیری کۆمەڵە یان سەندیکای جیۆلۆجی هەبێت , سەردانی شوێنی بیرەکە بکات بە مەبەستی تێستی بیرەکە پاشان ئامادە کردنی فۆرمی تێستی بیرەکە .

٨- پێویستە نووسینگە کە هەموو ئەو مەرجە تەکنیکییانەی لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی دەردەچێت سەبارەت بە تێستی بیر جێبەجێی بکات .

٩- پێویستە نووسینگە دوای یەك مانگ لە تێست کردنی بیرەکە فۆرمی تێست پێشکەش بە بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی بکات .

١٠- بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی سەرپشکە هەر کاتێك بیەوێت کەشف و پشکنینی ئامێرەکانی تێستی نووسینگە بکات بۆ دڵنیابوون لە توانا و کاری ئامێرەکان .

ماددەی (١٣):-

کرێی رەسم بەپێی ڕێنمایی وەزارەتی دارایی و ئابووری :

أ-کەشف و مۆڵەتی بیر بۆ دام و دەزگاکانی حکومەت و بیری گشتی بەم جۆرەیە .

١- بڕی (١٥,٠٠٠) دینار بۆ کەشفی شوێنی بیر.

٢- بڕی (٥٠,٠٠٠) دینار بۆ ڕەسمی مۆڵەتی بیر .

ب- کەشف و مۆڵەتی بیر بۆ کەرتی تایبەت .

١-بڕی (١٥,٠٠٠) دینار بۆ کەشفی شوێنی بیر.

٢-بڕی (١٠٠,٠٠٠) دینار بۆ ڕەسمی مۆڵەتی بیر .

ج- کەشفی ئامێری بیر هەڵکەندن و کۆمپرێسەر و ترومپا .

١- بڕی (١٥,٠٠٠) دینار بۆ کەشفی ئامێر .

٢- بڕی (١٠٠,٠٠٠) دینار بۆ بەخشینی مۆڵەت بە مۆڵەتی بیرلێدەر .

ماددەی (١٤):- سزاکان :

١- هەڵکەندنی بیری بێ مۆڵەت بە ئامێری نووسینگەی مۆڵەت پێدراو بۆ یەکەم جار بەبڕی (١,٠٠٠,٠٠٠) یەك ملیۆن دیناری عێراقی سزادەدرێت بەپێی ڕێنمایی وەزارەتی دارایی وئابوری لەگەڵ ڕاگرتنی کارکردنی ئامێرەکە بۆ ماوەی (٦) شەش مانگ وە لە گەراجی بەڕێوەبەرایەتییەکانی ئاوی ژێر زەوی دەست بەسەردەکرێت و مۆڵەتەکەشی لێوەردەگیرێتەوە تا تەواوبوونی ماوەی سزاکەی .

٢- لەکاتی دووبارە کردنەوەی سەرپێچییەکە بە بڕی (٢,٠٠٠,٠٠٠) دوو ملیۆن دیناری عێراقی سزا دەدرێت بە پێی ڕێنمایی وەزارەتی دارایی و ئابووری لەگەڵ ڕاگرتنی کارکردنی ئامێرەکە بۆ ماوەی (١) یەك ساڵ وە لە گەراجی بەڕێوەبەرایەتییەکانی ئاوی ژێر زەوی دەست بەسەردەکرێت و مۆڵەتەکەشی لێوەردەگیرێتەوە تا تەواوبوونی ماوەی سزاکەی .

٣- لە جاری سێیەمدا مۆڵەتی چاڵ لێدەرو ئامێرەکە هەڵدەوەشێتەوە.

٤- بە سەرپێچی کردنی نووسینگە یان چاڵ لێدەر لە بڕگە (١١)ی مادده (٧)ی ئەم ڕێنماییە ، بۆ ماوەی (١)یەك ساڵ ئامێرەکەی ڕادەگیرێت وەخاوەن بیریش مۆلەتی بیرەکەی هەڵدەوەشێندرێتەوە و بیرەکەش پڕدەکرێتەوە .

٥- بە سەرپێچی کردنی نووسینگە لە بڕگە (٩,٨,٧)ی هەر سێ بەشەکانی مادده (١٢)ی ئەم ڕێنماییە بەسێ مانگ ڕاگرتنی ئامێر و چاڵ لێدەر بۆ یەکەم جار سزا دەدرێت ، لەکاتی دووبارە کردنەوەیدا بۆ ماوەی شەش مانگ ئامێرەکەی ڕادەگیرێت ، ئەگەر بۆ جاری سێیەم سەرپێچی کرد ئەوا مۆڵەتەکەی هەڵدەوەشێنرێتەوە .

٦- لە کاتی درەنگ نوێ کردنەوەی مۆڵەتی نووسینگە بۆ هەر مانگێك ئامێرەکەی بۆ ماوەی سێ مانگ ڕادەگیرێت .

٧- بۆ هەر سەرپێچیەك ڕاپۆرتێکی تایبەت بە سەرپێچیەکە لە لایەن لیژنەیەك لە بەڕێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەوی بەرز دەکرێتەوە بۆ بەڕێوەبەری گشتی ئاوی ژێر زەوی بۆ ڕاستاندن و ڕازی بوون لەسەر سزا دانەکە.

ماددەی (١٥) :-

هەڵکەندنی بیری ئاو بە پایل قەدەغە دەکرێت و لەکاتی بەکارهێنانی ئەم ئامێرە دەستی بەسەردا دەگیرێت و دەبێتە مولکی حکومەت .

ماددەی (١٦):-

کار بە حوکمەکانی هیچ ڕێنماییەك ناکرێت کە دژ بە حوکمەکانی ئەم ڕێنماییە بێت .

مادەی (١٧):-

کار بەم ڕێنماییە دەکرێت لە ڕۆژی بلاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی (وەقایعی کوردستان) .

عبدالستار مجید

وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو